

CREȘTERE ECONOMICĂ ȘI CONTRIBUȚII BUGETARE LA NIVEL TERITORIAL ÎN ROMÂNIA POST-CRIZĂ

Prof. univ. dr. Ion GHIZDEANU – Președinte
Dr. Dana Ioana ȚAPU – Director
Comisia Națională de Prognoză

<i>Rezumat</i>	<i>Abstract</i>
<p>Obiectivul general al convergenței reale are la bază și necesitatea asigurării convergenței teritoriale. Sustenabilitatea creșterii economice și a convergenței în rândul țărilor UE implică atât reforme structurale, dar mai ales o contribuție echilibrată a regiunilor și sub-regiunilor în funcție de potențialul lor pentru dezvoltare națională.</p> <p>Mai mult, reforma politicii de coeziune are ca scop asigurarea maximizării contribuției regionale la creșterea economică prin adaptarea asistenței comunitare la nivelul de dezvoltare al fiecărei regiuni și prin canalizarea resurselor spre sectoare cheie ale creșterii.</p> <p>Evoluția economică diferită pe parcursul perioadei de criză, cu precădere în anii revenirii, a fost, de asemenea, o trăsătură a dezvoltării economice teritoriale. În România, unde disparitățile regionale sunt mai pronunțate, efectele crizei au fost chiar mai semnificative. Fenomenul este mai vizibil în regiunile mai puțin dezvoltate; structura economică și potențială a țărilor mai dezvoltate le permite acestora o ieșire mai rapidă din criză. Concentrarea teritorială a creșterii economice este reflectată de decalajele între regiuni.</p> <p>Îmbunătățirea convergenței reale spre media UE a fost diferită în rândul regiunilor, lărgind decalajele între acestea. Regiunile cu potențial de creștere economică ridicat, care erau mai aproape de media UE în 2007, au avut o dinamică pronunțată a convergenței.</p> <p>Lucrarea subliniază faptul că, de asemenea, contribuțiile județelor și regiunilor la bugetul național nu este în conformitate cu evoluția activității economice. Analiza pentru România arată că din cauza unor factori specifici, contribuția regiunilor la veniturile bugetare este influențată de structurile economice.</p>	<p>The general objective of real convergence overlaps and requires at the same time territorial convergence. The sustainability of economic growth and of the convergence among the EU countries involves both structural reforms and especially a balanced contribution of regions and sub-regions according to their potential to national development.</p> <p>Moreover, the reform of the cohesion policy aims to ensure maximization of regional contribution to economic growth by adapting Community assistance to the development level of each region and channelling resources to key growth sectors.</p> <p>The different economic evolution during the crisis period, especially in the years of recovery, has also been a feature of territorial economic development. In Romania, where regional disparities are more pronounced, effects of the crisis were even more significant. The phenomenon is more visible within the less developed regions; potential and economic structure of the more developed countries allowing a faster exit from crisis. Territorial concentration of the economic growth is reflected by the gaps among the regions.</p> <p>The improvement in real convergence towards the EU average was different among regions, widening the inter-regional gaps. The regions with high economic growth potential, which were in 2007 closer to the EU average, had a pronounced dynamic of the convergence.</p> <p>The paper also highlights the fact that the contribution to the national budget of the counties and regions is not in accordance with the evolution of the economic activity. The analysis for Romania shows that due to some specific factors the contribution of the regions to the budgetary revenues is influenced by the economic structures.</p>
<p style="text-align: center;"><i>Cuvinte cheie:</i></p> <p>√ creștere economică, decalaje regionale, indice al disparităților, coeziune teritorială, venituri bugetare</p>	<p style="text-align: center;"><i>Keywords:</i></p> <p>√ economic growth, regional gaps, disparity index, territorial cohesion, budgetary revenues</p>

1. Concepte și abordări generale

Descentralizarea și regionalizarea sunt procese actuale, nu numai în România, ci și la nivelul altor state membre ale Uniunii Europene. Astfel se repun în discuție **bugetele locale și măsura în care acestea asigură sustenabilitatea acestor procese.**

De altfel, politica regională a Uniunii Europene a căpătat noi valențe, fiind amplificată și adaptată secolului XXI. Dintre caracteristicile noi ale politicii regionale a Uniunii Europene este de evidențiat, în contextul subiectului acestei cercetări, faptul că acum se acordă o mai mare atenție problematicii bugetare și a finanțării publice a economiilor locale. Autoritățile locale au devenit, începând cu ciclul bugetar comunitar 2013-2020, parteneri și actori importanți în alocarea și utilizarea sprijinului european. Unul din obiectivele fundamentale ale acestui cadru financiar multianual îl reprezintă “respectarea principiului solidarității, prin asigurarea sprijinului pentru regiunile mai slab dezvoltate”¹, realizându-se și o nouă ierarhizare a regiunilor din UE, în raport cu PIB pe locuitor, pentru a asigura creșterea eficacității alocărilor bugetare comunitare.²

Coeziunea teritorială și, implicit, dezvoltarea în profil teritorial în România s-a încadrat în linii generale în politica de coeziune a Uniunii Europene.

Din păcate, sprijinul financiar pentru convergență teritorială și, implicit, convergență reală³ – prin reforma implementată prin Cadrul bugetar comunitar 2013-2020 – are și alte cerințe care sunt în contrast cu obiectivele, în general, extrem de generoase. Două dintre acestea merită menționate: (i) eficiența în alocarea investițiilor ce pot redirecționa sprijinul coeziunii spre zonele dezvoltate cu potențial ridicat de valorificare și (ii) suplimentarea politicilor urbane. În ultimul caz, nu numai regiunile cu caracter puternic rural, cum este cazul României, pot fi dezavantajate, însă rolul propagării creșterii economice regionale prin “poli de creștere urbane” nu a fost complet verificat în practică. După cum vom vedea, o asemenea politică a favorizat concentrarea teritorială a creșterii economice și nu convergența.

Lărgirea sferei serviciilor publice transferate către comunitățile locale presupune și autonomia financiară a acestora. Totodată, autonomia administrativă reală presupune și autonomie financiară. Sustenabilitatea nu este realizată prin simple transferuri de la bugetul de stat către bugetele locale, ci prin majorarea resurselor locale **permanente ca urmare a dezvoltării**.

Istoria recentă, mai ales în perioada de criză și după, arată că **dificultățile economice se reflectă îndeosebi în creșterea economică în profil teritorial și în performanța bugetară locală**.

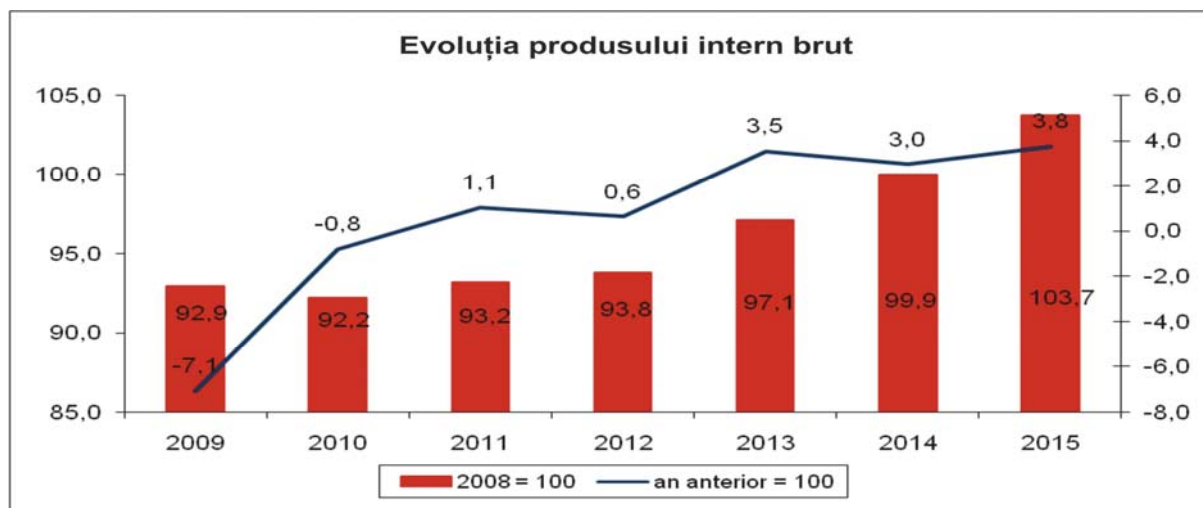

Figura nr. 1 **Evoluția produsului intern brut**

¹ Drăgan, G., Orban, L., Pascariu, G., (coord.) – *Politica de coeziune a Uniunii Europene*, Ed. Universitară, București, 2013, ISBN 978-606-591-722-4, p. 145

² Regiunile cu dezvoltare medie și mai puțin dezvoltate sunt în fapt beneficiarele politicii de coeziune a UE; România are 5 regiuni din 8 situate în ultima parte a clasamentului regiunilor din Uniunea Europeană; finanțarea regională este axată pe un număr mic de priorități pentru regiunile mai dezvoltate, respectiv regiunile de competitivitate și regiunile de tranziție. Regiunile subdezvoltate, pentru care convergența este de maximă necesitate (de aceea au și fost denumite regiuni de convergență) primesc fonduri europene nerambursabile fără nicio restricție din punctul de vedere al priorităților sau al unor obiective limitate, stabilite ex-ante.

³ European Commission – *The EU explained: Regional policy*, Bruxelles, 2014, ISBN 978-92-79-41288-2

În România, criza globală economico-financiară s-a manifestat cu amplitudine maximă în anii 2009-2010 când produsul intern brut s-a redus cu aproape 9%, respectiv cu 7,1% în anul 2009 și cu 0,8% în anul 2010. De asemenea, se poate aprecia că recuperarea post-criză a fost dificilă, în primii doi ani (2011 și 2012) ritmurile de creștere economică fiind foarte modeste.

În profil teritorial⁴ procesul a fost mai dificil, dacă se ia în considerare că sunt județe care au continuat declinul economic și după anul 2010, dar și faptul că în România disparitățile teritoriale s-au adâncit după criză.

Evoluția în profil teritorial a performanțelor economice și bugetare a fost direct condiționată de vulnerabilitatea mai pronunțată a populației și a micilor întreprinderi, cu o contribuție mai importantă în zonele mai puțin dezvoltate, dar și de structura economică axată pe agricultura existentă în multe județe.

Performanța bugetară locală este în relație directă cu evoluția economică locală, dar o influență o are și sistemul fiscal național, care poate fi sau nu în concordanță cu principiile de descentralizare. De aceea, analiza va avea în vedere și transferurile între componentele bugetului general consolidat⁵, fie de la bugetul național către cel local, fie pe diversele paliere ale bugetelor locale. În România centralizarea resurselor bugetare și redistribuirea reprezintă încă procese importante. Aceasta și pentru că sunt zone foarte puțin dezvoltate care în condițiile largirii autonomiei bugetare nu ar avea resursele necesare funcționării unor sectoare cheie precum educația și sănătatea.

În România, în anul 2015 veniturile bugetelor locale au reprezentat 26,3% din veniturile bugetului general consolidat (BGC). Între acestea cele mai mari bugete sunt cele din regiunea București – Ilfov, ale cărei venituri au reprezentat 13,1% din veniturile bugetelor locale și 3,5% din BGC.⁶

Din aceste considerente evaluarea se va axa cu deosebire pe palierul economic, respectiv la nivelul regiunilor de dezvoltare.

2. Creștere economică generală și teritorială

În anul 2009, pe fondul crizei economice care afecta economia mondială, România a intrat în recesiune, produsul intern brut micșorându-se cu 7,1% (mult mai accentuată decât reducerea înregistrată la nivelul Uniunii Europene de -4,4%), consecință a reducerii accentuate a formării brute de capital fix cu peste 35%, dar și a consumului și a cererii externe. Toate acestea urmau după o perioadă în care economia românească înregistrase ritmuri superioare de creștere. În anul 2010 economia României a continuat să se reducă, dar cu o intensitate mult mai scăzută (-0,8%) decât cea din anul 2009, aceasta în timp ce la nivelul Uniunii Europene se înregistra o creștere de 2,1%, numeroase țări membre ieșind din recesiune. Începând cu anul 2011 economia României a ieșit din recesiune, înregistrând o creștere de 1,1%, pe fondul majorării atât a consumului final (0,8%), cât și a formării brute de capital fix (2,8%). A urmat anul 2012 cu o creștere modestă de doar 0,6%. Începând cu anul 2013, creșterile devin mai consistente, astfel că în prima parte a anului 2015 România a acoperit reducerea din perioada de criză.⁷

⁴ În România există două structuri regionale pentru care evaluarea interdependențelor între creșterea economică și politica bugetară poate fi realizată: județele, ca expresie a regionalizării administrative și regiunea, ca entitate economică, fără rol administrativ, însumând economia câtorva județe. Caracteristicile regionalizării în România și alte țări europene în lucrarea *“România și politici regionale”*, coord. Gorun, A., Ghizdeanu, I., Ed. Academica Brâncuși, Târgu Jiu, 2013, ISBN 978-973-144-599-1.

⁵ Despre bugetul general consolidat în România: Albu, L., Ghizdeanu, I., Țapu, D. – *“Macroeconomie financiară”*, București, Ed. Mustang, 2011, p. 129, ISBN 978-606-8058-42-9.

⁶ Despre performanța economică și bugetară în general se poate studia și *“Raportul de țară al României pentru 2016”*, Comisia Europeană, Bruxelles, 2016, dar mai ales *“Programul de Convergență al României – ediția 2016”*, București, 2016, aflat pe site-ul Ministerului Finanțelor Publice.

⁷ Ghizdeanu, I. – *Principalele componente ale guvernății economice a Uniunii Europene*, Revista Finanțe Publice și Contabilitate nr. 10/2015, București, ISSN 1582-9774, p. 35

În ceea ce privește evoluția creșterii economice la nivel regional este de menționat faptul că în anul 2009 toate regiunile au intrat în recesiune, scăderea cea mai accentuată înregistrându-se în regiunea București – Ilfov (-12,5%), iar cea mai mică scădere în regiunea Sud – Muntenia (-3%). Anul 2010 a marcat revenirea pentru unele regiuni, cu ritmuri modeste în cazul regiunilor Sud – Est (0,9%) și Vest (0,7%), dar și cu o creștere de 2,2% în cazul regiunii București – Ilfov, care venea însă după o reducere semnificativă în anul 2009.

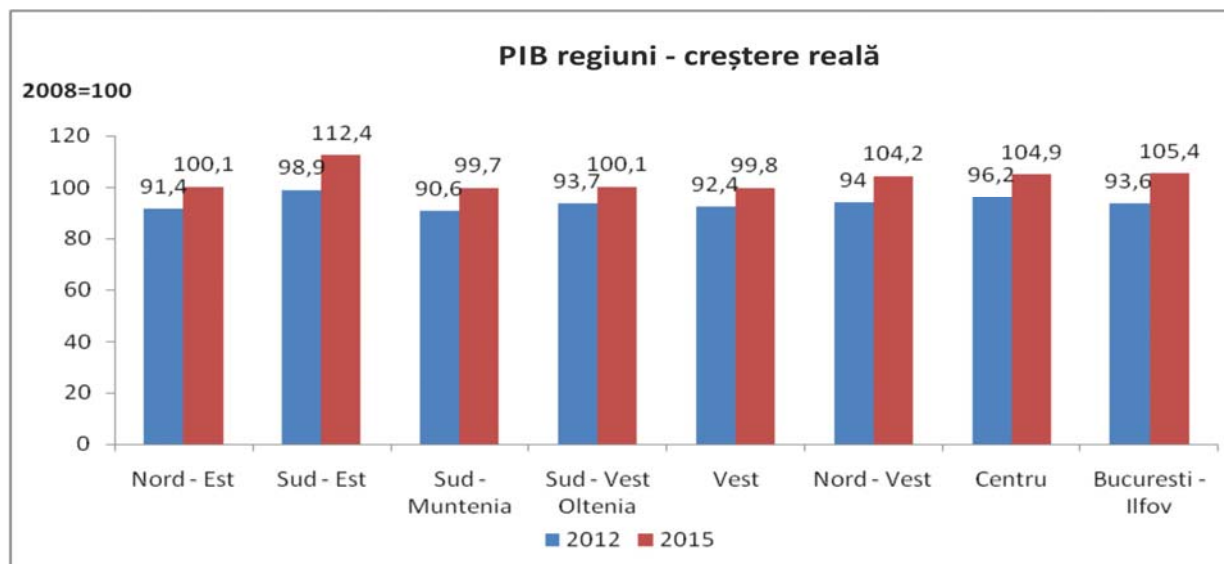

Figura nr. 2 PIB regiuni – creștere reală

În anii 2011 și 2012 evoluția produsului intern brut la nivel regional a fost diferită. Astfel, regiunea Sud – Est a fost singura care a înregistrat creșteri atât în anul 2011 (0,2%), cât și în anul 2012 (4,1%), în timp ce regiunea Vest a fost singura care a înregistrat scăderi, în ambii ani reducerea fiind de 0,6%. În restul regiunilor s-a înregistrat un an cu creștere, unul cu scădere, fie că a fost 2011, fie că a fost 2012.

Aceste evoluții au făcut ca în anul 2012, nivelul produsului intern brut din toate regiunile să se situeze sub cel din 2008. Cea mai accentuată contracție a fost cea din regiunea Sud – Muntenia, unde în anul 2012 produsul intern brut reprezenta 90,6% din nivelul anului 2008. În ceea ce privește reducerea mai puțin accentuată, aceasta s-a înregistrat în regiunea Sud – Est, unde produsul intern brut din anul 2012 s-a situat la 98,9% din nivelul anului 2008.⁸

Începând cu anul 2013, la nivelul tuturor regiunilor s-au înregistrat evoluții pozitive ale produsului intern brut, cu intensități diferite de la un an la altul și de la o regiune la alta. Aceste evoluții au făcut ca la nivelul anului 2015, doar în 6 regiuni să se anihileze contracțiile din perioada crizei și să se depășească nivelul din anul 2008. În regiunile Sud – Muntenia (99,7%) și Vest (99,8%) nivelul produsului intern brut din anul 2015 s-a situat sub cel din 2008. În regiunile Nord – Est și Sud – Vest Oltenia, în anul 2015, produsul intern brut a depășit ușor nivelul anului 2008, cu doar 0,1%. Cea mai mare creștere s-a înregistrat în regiunea Sud – Est unde produsul intern brut din anul 2015 a depășit cu 12,4% pe cel din 2008.⁹

În anul 2015, economia **Regiunii Nord – Est** depășea cu doar 0,1% nivelul anului 2008, ieșind din recesiune abia în anul 2012 când produsul intern brut s-a majorat cu 2,4%, pentru ca în anii următori să crească cu ritmuri de peste 3%. Practic se poate spune că în toată această perioadă economia regiunii nu a progresat deloc, aflându-se la nivelul anului 2008, ritmul mediu anual fiind de doar 0,01%. Pe sectoare de activitate ritmurile au fost pozitive, cu niveluri modeste (industrie 0,2%, agricultură și servicii 0,7%), excepție făcând sectorul construcțiilor cu o redu-

⁸ Institutul Național de Statistică – *Conturi naționale regionale 2009-2013*, București, 2016, ISSN 1584-7179

⁹ Comisia Națională de Prognoză – *Prognoza în profil teritorial – varianta de primăvară 2016*, București, 2016, http://cnp.ro/user/repository/prognoze/prognoza_profil_teritorial_mai_2016.pdf

cere medie anuală de 3%. Regiunea furnizează peste 10% din produsul intern brut pe total economie. În structură, agricultura regiunii are o contribuție importantă la realizarea produsului intern brut regional, ponderea acesteia depășind nivelul național, putând ajunge și la peste 10% din PIB în anii buni pentru agricultură.

În **Regiunea Sud – Est**, după o reducere a produsului intern brut cu 5,9% în anul 2009, economia a ieșit din recesiune, înregistrând sporuri ușoare în 2010 (0,9%) și 2011 (0,2%), pentru ca ulterior ritmul creșterii economice să se amplifice, recuperarea reducerii realizându-se în anul 2013, când nivelul produsului intern brut a depășit cu 6,4% pe cel din anul 2008. Pe ansamblul perioadei 2009-2015, ritmul mediu anual a fost de 1,7%, ca urmare a evoluțiilor pozitive din industrie (3%), agricultură (1%) și servicii (1,7%), care au susținut creșterea economică a regiunii, în timp ce construcțiile au avut o contribuție negativă cu un ritm mediu anual de -1,1%. Contribuția regiunii la realizarea produsului intern brut național depășește 11%. Economia regiunii prezintă câteva particularități, date fiind activitățile economice specifice zonei: transport maritim, șantier naval, centrală nucleară, deltă, litoral etc.¹⁰

În **Regiunea Sud – Muntenia** evoluția economică a fost una oscilantă. După doi ani de recesiune, economia părea că și-a revenit în anul 2011, realizând o ușoară creștere economică, dar a fost un semnal fals pentru că în anul următor s-a înregistrat din nou o evoluție negativă, urmată și de data aceasta de o revenire pe plus în anul 2013, creștere continuată și în anii următori. Astfel că pe ansamblul perioadei 2009-2015 ritmul mediu anual de creștere a fost unul negativ de -0,04%, anii de creștere nu au acoperit contracția din perioadele cu scădere, în anul 2015 nivelul produsului intern brut din regiune fiind ușor sub nivelul anului 2008. Pe sectoare, atât industria (-0,2%), cât și construcțiile (-3,1%) au avut ritmuri medii anuale negative, în timp ce celelalte domenii de activitate au avut contribuții pozitive: agricultura cu un ritm mediu de 1,6%, iar serviciile cu doar 0,1%. Regiunea este una cu o contribuție importantă la realizarea produsului intern brut național cu o pondere de circa 12%. În structură, industria joacă un rol important în economia regiunii cu o pondere de peste 30% (superioară mediei naționale), determinată, în principal, de județele Argeș și Prahova cu ponderi importante ale industriei.

În **Regiunea Sud – Vest Oltenia**, după doi ani de criză, economia și-a revenit în anul 2011, dar s-a contractat din nou în anul 2012, și începând cu anul 2013 s-a situat pe un trend ascendent de creștere. Astfel, pe ansamblul perioadei 2009-2015 creșterea economică a regiunii a fost, ca și în cazul regiunii Nord – Est, una modestă de doar 0,01%. Pe domenii de activitate, industria a susținut pozitiv creșterea economică a regiunii, cu un ritm mediu anual de 1,1%, la fel și serviciile (0,2%), dar cu o evoluție mult mai modestă. Restul sectoarelor au avut contribuții negative: construcțiile (-3,4%) și agricultura (-0,1%). Regiunea Sud – Vest Oltenia are cea mai mică participare la realizarea produsului intern brut național, aceasta oscilând în jurul a 8%. În structură, industria joacă un rol important cu o pondere de circa 30%, numeroase unități industriale (Alro, Ford România, Pirelli etc.) punându-și amprenta asupra dezvoltării economice a regiunii.

Regiunea Vest după numai un an de scădere în anul 2009, reducerea fiind destul de accentuată (-7,1%), și-a revenit ușor în anul 2010 (0,7%), ca apoi să se reducă cu 0,6% atât în 2011, cât și în 2012, reluându-și creșterea din anul 2013. Astfel, pe ansamblul perioadei 2009-2015 creșterea economică a fost una ușor negativă de 0,2%, ceea ce a însemnat un ritm mediu anual de -0,03%. Această evoluție a fost influențată pozitiv de industrie (0,6%), agricultură (1,1%) și servicii (0,3%), dar contracția puternică din construcții (-5,8%) a anihilat aceste sporuri. Regiunea Vest furnizează aproximativ 10% din produsul intern brut național. În structură, economia regiunii se caracterizează printr-o pondere însemnată a industriei, care generează circa 30% din produsul intern brut regional.

Evoluția economică a **Regiunii Nord – Vest** a fost una mai puțin favorabilă la începutul perioadei, deoarece pentru trei ani consecutivi s-a aflat în recesiune, în primii ani pe fondul crizei economice, apoi prin declinul economic al județului Cluj, pe fondul închiderii activității de la

¹⁰ A se vedea și articolul *“Regiunile Sud Muntenia și Sud-Vest Oltenia – asemănări și deosebiri în evoluția economică”*, Bria, T., Buletinul Trimestrial “Realități economice – prezent și perspective” nr. 1-2/2015, București, ISSN 1841-558X

Nokia (județ cu o pondere de peste 35% în PIB-ul regional și a cărei industrie generează mai mult de 30% din valoarea adăugată industrială a regiunii), dar și al diminuării accentuate a volumului de activitate în construcții (anul 2011). De menționat faptul că în anul 2012 indicele producției industriale din județul Cluj se situa aproape la jumătatea anului anterior. Astfel, pe ansamblul perioadei 2009-2015 s-a înregistrat un ritm mediu anual de creștere a produsului intern brut regional de 0,6%, ca urmare a ritmurilor superioare de creștere din perioada 2012-2015, în anul 2014 acoperindu-se reducerea din perioada de recesiune. În anul 2015 nivelul produsului intern brut depășea cu 4,2% pe cel din anul 2008. Pe sectoare de activitate s-au înregistrat ritmuri pozitive în industrie (0,8%) și servicii (1,3%), iar contribuții negative au avut agricultura (-0,9%) și construcțiile (-2,9%). Regiunea Nord – Vest participă cu peste 11% la PIB-ul național.¹¹

Regiunea Centru după trei ani de recesiune, în anul 2012, a înregistrat o creștere de 4,4%, creșterile continuând ulterior cu intensități diferite, în anul 2014 acoperindu-se contracția din perioada de recesiune, iar în anul 2015 se depășea nivelul produsului intern brut din anul 2008 cu 4,9%, ritmul mediu anual de creștere pentru perioada 2009-2015 fiind de 0,7%. Industria (1,3%), agricultura (0,4%) și serviciile (0,7%) au avut contribuții pozitive, în timp ce construcțiile (-2,7%) au avut contribuții negative. Regiunea Centru furnizează peste 11% din produsul intern brut național. În structură, economia regiunii se caracterizează printr-o pondere importantă, de circa 30%, a sectorului industrial.

Regiunea București – Ilfov a înregistrat în anul 2009 o contracție economică puternică, de peste 10%, după care și-a revenit înregistrând creșteri de intensități diferite, excepție făcând anul 2012 cu o scădere de 1,9%. Astfel, pe ansamblul perioadei 2009-2015 ritmul mediu anual a fost de 0,8%. Pe sectoare sunt de remarcat creșterea susținută din sectorul terțiar cu un ritm mediu anual de 2,1%, dar și scăderea din sectorul construcțiilor (-5,4%). Economia regiunii București – Ilfov are o structură total diferită de cea a celorlalte regiuni cu o agricultură foarte redusă, de numai 0,3%, cu o industrie de asemenea mai mică decât în celelalte regiuni (sub 20%), dar cu un sector al serviciilor care tinde spre 60%. De asemenea, aceasta este regiunea cu cea mai mare contribuție la produsul intern brut național, de peste 25%.

Conform celor mai recente date publicate de INS, în anul 2013, 32 de județe au înregistrat un **PIB/locuitor** sub media națională (31,9 mii lei/locuitor).

În București, PIB/locuitor este de 2,6 ori mai mare decât media națională (82,2 mii lei/locuitor), iar la polul opus se situează județul Vaslui cu un PIB/locuitor de 15 mii lei/locuitor.

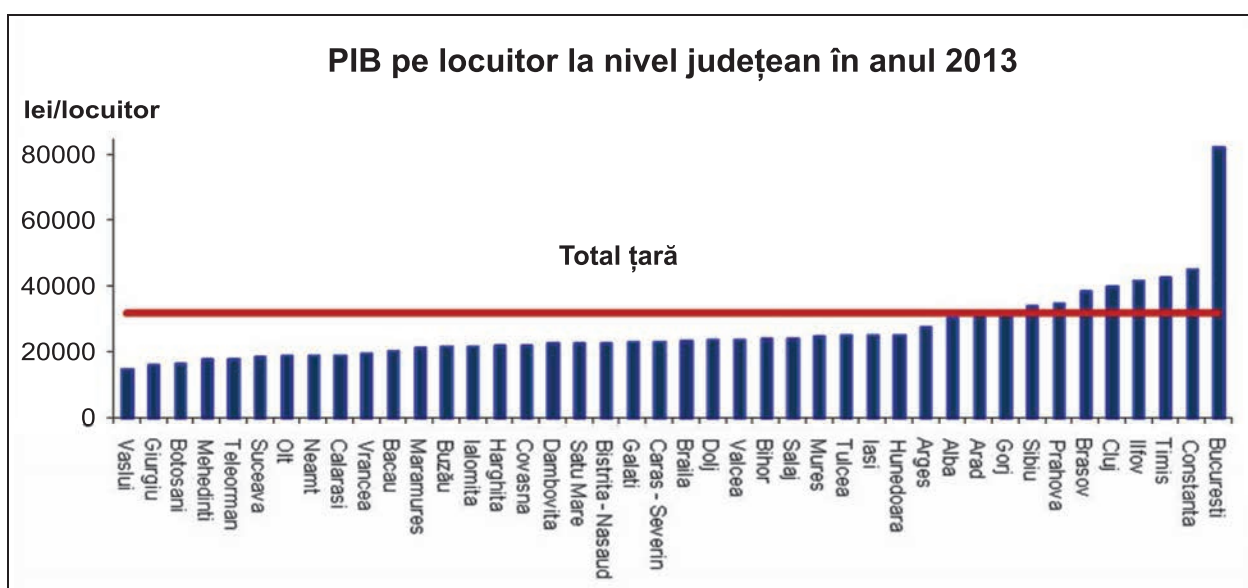

Figura nr. 3 PIB pe locuitor la nivel județean în anul 2013

¹¹ Detalii despre economia regiunii Nord-Vest se regăesc în articolul “Regiunea Nord-Vest în prezent”, Bria, T., Florea, R., Buletinul Trimestrial “Realități economice – prezent și perspective” nr. 3-4/2015, București, ISSN 1841-558X

3. Evoluția veniturilor bugetelor locale¹²

În anul 2014, față de anul 2010, veniturile totale ale bugetelor locale s-au majorat cu 22%, în timp ce veniturile bugetului de stat cu peste 40%, iar în anul 2015 (comparativ cu 2010) bugetele locale au fost cu 40% mai mari, iar bugetul de stat cu circa 60%. La sfârșitul anului 2015 veniturile bugetelor locale au totalizat 61,5 miliarde lei față de circa 44 miliarde lei anual în perioada 2009-2011. Veniturile bugetului de stat au fost de 1,7 ori mai mari decât cele ale bugetelor locale, atingând 105,7 miliarde lei în anul 2015. Dacă veniturile bugetelor locale au avut o oarecare constanță în perioada 2009-2012, înregistrând apoi un trend ascendent, veniturile bugetului de stat au crescut în perioada 2010-2011, după care ritmul de creștere a fost mult diminuat până în anul 2014, dar în anul 2015 au depășit cu 11% nivelul din anul 2014.

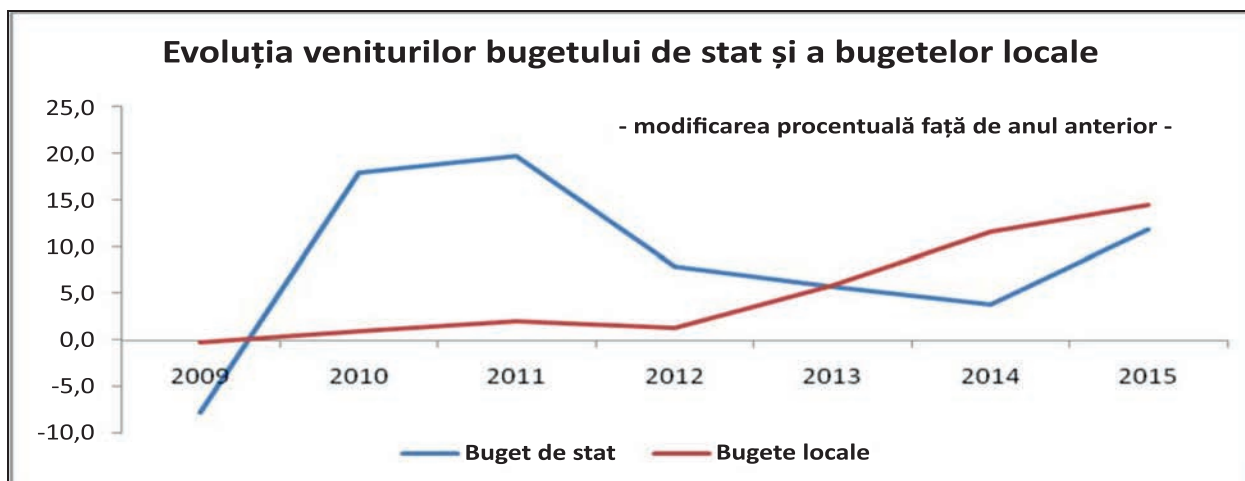

Figura nr. 4 **Evoluția veniturilor bugetului de stat și a bugetelor locale**

Ponderea bugetelor locale (BL) în veniturile totale ale bugetului general consolidat (BGC) a variat în jurul valorii de 25%, cu un minim atins în anul 2013 de 23,5% și un maxim de 26,3% în anul 2015. Veniturile bugetului de stat (BS) au câștigat peste 5 puncte procentuale în perioada 2010-2015 (ca pondere în total venituri ale BGC): dacă în anul 2010 ele reprezentau 39,5%, la nivelul anului 2015 au depășit ușor pragul de 45%. Veniturile bugetului asigurărilor sociale (BASS) reprezintă aproape un sfert din veniturile BGC.

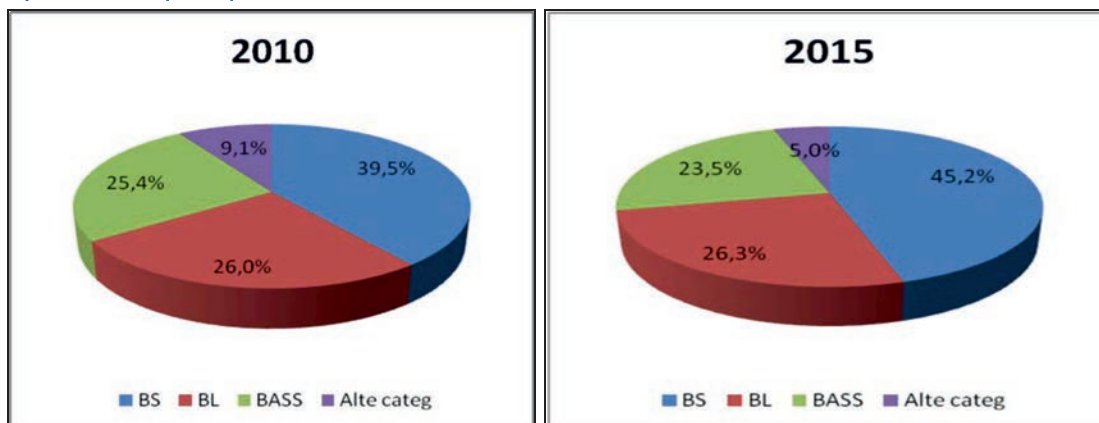

Figura nr. 5 **Structura bugetului general consolidat**

¹² Veniturile bugetelor locale cuprind, în principal, veniturile fiscale și nefiscale stabilite prin lege a fi încasate de bugetele unităților administrativ-teritoriale: impozitele pe venit, profit și câștiguri din capital de la persoanele juridice (de subordonare locală) și de la persoanele fizice, impozitele pe clădiri și terenuri, precum și taxe de autorizare a utilizării bunurilor sau pe desfășurarea de activități. O a doua categorie o reprezintă transferurile de la bugetul de stat: sume defalcate din TVA și subvenții. În veniturile locale se includ și sumele primite de la UE cu condiția existenței de proiecte finanțate din această sursă. Detalii despre structura veniturilor bugetare locale se regăsesc în Anuarul Statistic al României.

Resursele financiare la nivel regional sunt relativ echilibrate, transferurile autorităților locale fiind în principal o redistribuire în cadrul regiunii.

În anul 2015, cele mai mari venituri s-au înregistrat în regiunea București – Ilfov (peste 9,6 miliarde lei), urmată de regiunea Nord – Est (8,7 miliarde lei), în timp ce regiunile Vest și Sud – Vest Oltenia s-au situat pe ultimele locuri, cu circa 6 miliarde venituri fiecare.

În același an, veniturile la bugetele locale au crescut cu peste 30% în județe precum: Covasna, Călărași, Bihorși Alba, iar la polul opus se află Municipiul București cu o creștere de doar 4,4%, în contextul în care valoarea înregistrată este de 5,4 ori mai mare decât media națională.

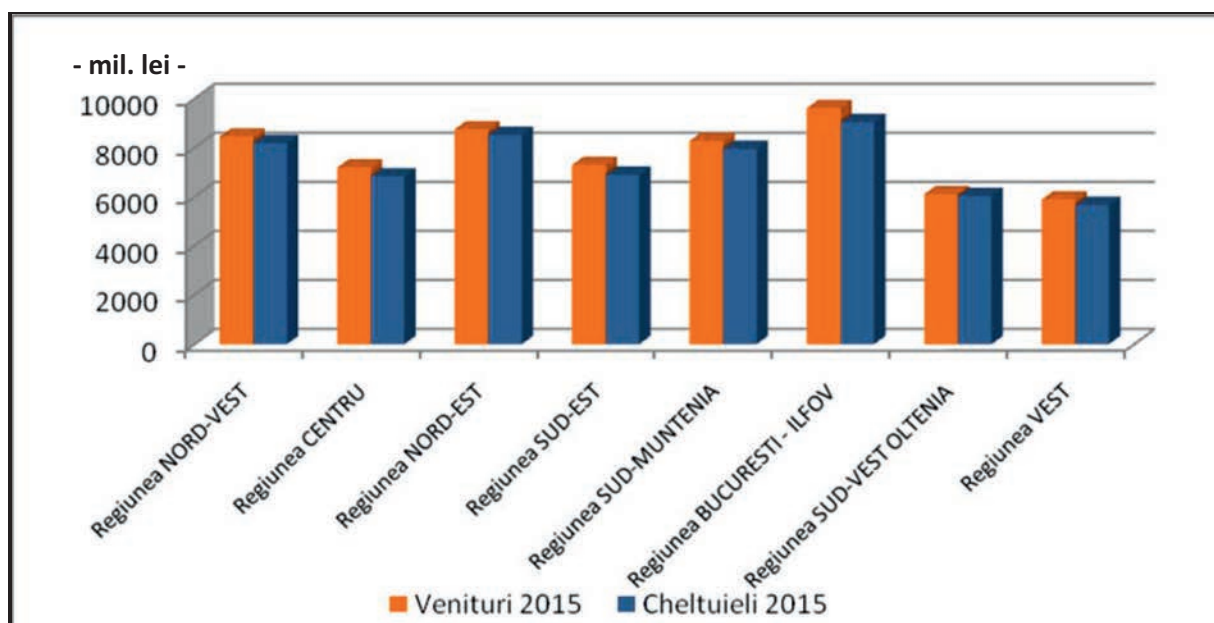

Figura nr. 6 **Venituri și cheltuieli bugetare pe regiuni în anul 2015**

Structura subvențiilor de la bugetul de stat la nivel regional în anul 2015

În anul 2015, regiunea Nord – Est a beneficiat de cele mai mari subvenții de la bugetul de stat, reprezentând 18% din total subvenții și 16,4% din veniturile regiunii, totalizând 1,4 miliarde lei. Cea mai ridicată pondere a subvențiilor în venituri s-a înregistrat în regiunea Sud – Vest Oltenia (16,6%), reprezentând circa 13% din subvențiile acordate.

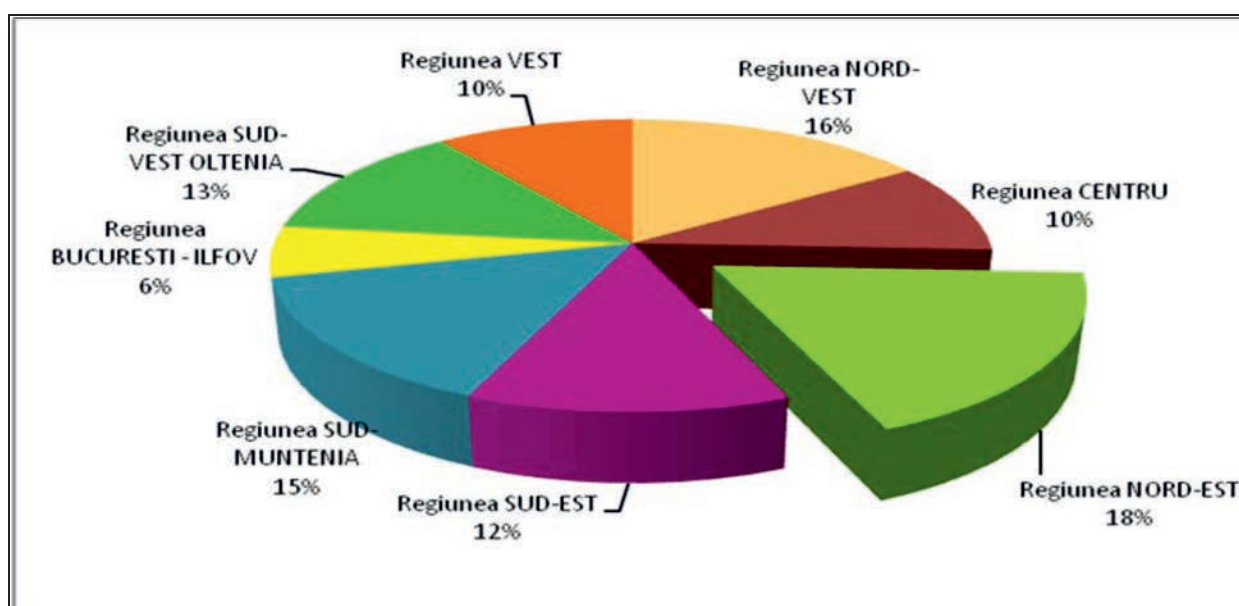

Figura nr. 7 **Structura pe regiuni a subvențiilor în anul 2015**

4. Convergența bugetelor locale

În România, unde disparitățile economice teritoriale sunt relativ pronunțate, semnificativă pentru potențialul viitor de dezvoltare este măsura în care resursele bugetare locale sunt suficiente pentru susținerea economiei locale, atât prin lucrări publice propriu-zise, cât și indirect, prin eventuale scheme de ajutor de stat pentru investitorii privați.¹³

În principiu, politica de coeziune, urmărind reducerea decalajelor economice, trebuie să se reflecte și în apropierea regiunilor din punctul de vedere al veniturilor bugetare.¹⁴

După criză, **structura teritorială a veniturilor bugetelor locale** s-a înrăutățit, în sensul majorării decalajelor dintre regiuni și județe. Ulterior, respectiv în ultimii trei ani de creștere economică ridicată, **se manifestă o ușoară apropiere** între regiuni.

În anul 2008, decalajul dintre regiunea Vest și București – Ilfov, din punctul de vedere al contribuției la bugetul local total, a fost de 9,5 puncte procentuale. Regiunea București – Ilfov asigură 18,5% din veniturile bugetare locale, iar regiunea Vest doar 9%, deși ambele regiuni sunt foarte dezvoltate. În anul 2010 decalajul dintre cele două regiuni a ajuns la 10 puncte procentuale. A urmat o perioadă de creștere economică ridicată (2013-2015), cu ritmuri superioare în regiunea Vest, astfel încât decalajul s-a redus la 6 puncte procentuale.

- % -

	2008	2010	2015
Total economie	100	100	100
Regiunea Nord – Vest	12,2	12,2	13,7
Regiunea Centru	11,8	11,6	11,8
Regiunea Nord – Est	14,2	14,2	14,2
Regiunea Sud – Est	11,8	11,6	11,8
Regiunea Sud – Muntenia	13,2	12,7	13,4
Regiunea București – Ilfov	18,5	19,2	15,6
Regiunea Sud – Vest Oltenia	9,3	9,3	9,9
Regiunea Vest	9,0	9,2	9,6

Sursa: INS

Tabelul nr. 1 **Structura veniturilor bugetare locale**

În timp, modificările structurale au fost favorabile regiunilor mai puțin dezvoltate. Totuși, evoluția pozitivă a regiunii Vest, cu o îmbunătățire a contribuției sale de la 9% la 9,6%, arată că există o complexitate de factori care determină evoluția veniturilor bugetare locale: creșterea nivelului de trai al populației, evoluția sectorului imobiliar, structura activităților economice, gradul de integrare interjudețeană și interregională. Aceasta explică și faptul că regiunea Nord – Vest, cu o creștere economică redusă, a înregistrat cel mai mare spor structural pentru veniturile locale, respectiv 1,5 puncte procentuale. În acest caz s-ar putea adăuga ca factor important reducerea contrabandei cu țigări, multe județe situându-se la granița cu Ungaria și Ucraina.

Între județe, dispersia s-a menținut aproximativ la același nivel. Dacă la nivelul anului 2010, excluzând Municipiul București, decalajul dintre județul cu ponderea cea mai mare (Prahova) și

¹³ Ghizdeanu, I., Bria, T. – *Disparități teritoriale privind creșterea economică*, Buletinul Trimestrial “Realități economice – prezent și perspective” nr. 3-4/2015, București, ISSN 1841-558X, p. 86-87

¹⁴ Convergența reală națională și teritorială este analizată și în “*Strategia de dezvoltare a României în următorii 20 de ani*”, Academia Română, vol. II, Ed. Academiei Române, 2016.

cel cu ponderea cea mai redusă (Covasna) a fost de 2,6, la nivelul anului 2015 acesta s-a diminuat ușor până la 2,3.

Convergența bugetară în profil teritorial este argumentată și dacă se ia în considerare numărul diferit de locuitori din cele 8 regiuni. Regiunea Nord – Est are în continuare cel mai redus nivel al veniturilor bugetelor locale, deși are ponderea cea mai ridicată în “bugetul local” din economie. Cu toate acestea, raportul față de media națională s-a îmbunătățit de la 0,81 în anul 2008 la 0,86 în anul 2015. Un alt argument este faptul că în anul 2008 cinci regiuni erau sub media națională (2.124 lei/locuitor), iar în anul 2015 au rămas 4 regiuni (media națională a fost 3.098 lei/locuitor). De asemenea, diferența dintre regiunea Nord – Est și București – Ilfov s-a redus de la 2.037 lei/locuitor în anul 2008 la 1.527 lei/locuitor în anul 2015.

	- lei/locuitor -		
	2008	2010	2015
Total economie	2.124,2	2.169,3	3.097,8
Regiunea Nord – Vest	2.053,2	2.093,3	3.269,7
Regiunea Centru	2.141,0	2.128,5	3.051,6
Regiunea Nord – Est	1.730,9	1.784,1	2.675,3
Regiunea Sud – Est	1.913,4	1.927,3	2.928,3
Regiunea Sud – Muntenia	1.830,6	1.809,1	2.704,9
Regiunea București – Ilfov	3.767,9	3.939,4	4.202,4
Regiunea Sud – Vest Oltenia	1.884,8	1.927,7	3.033,2
Regiunea Vest	2.134,3	2.235,2	3.248,3

Sursa: INS

Tabelul nr. 2 **Venituri bugetare pe locuitor**

5. Performanța bugetară în raport cu creșterea economică

Analiza corelată a evoluției veniturilor bugetelor locale și a produsului intern brut de după anul 2008 ilustrează **capacitatea limitată de majorare a veniturilor în concordanță cu creșterea economică locală**. Printre cauzele obiective amintim:

- ☒ *impozitele și taxele locale provin de la contribuabili, având o pondere mai redusă în creșterea economică*
  - ☒ principalele impozite și taxe condiționate de volumul de activitate al societăților comerciale și salariaților devin venituri la bugetul de stat: impozitul pe profit, impozitul pe salarii (într-o anumită proporție), accizele, TVA, CAS etc.
- ☒ *concentrarea motoarelor de creștere în centrele urbane*
  - ☒ aceasta se corelează cu gradul de urbanizare mai redus în unele județe și regiuni, ceea ce face ca sursele de venituri să fie mai reduse; în asemenea situații, chiar și comportamentul de consum al populației este diferit, fiind satisfăcut într-o proporție sporită prin autoconsum, iar înclinația spre consum de servicii este mai redusă
- ☒ *dificultăți în delimitarea rezidenței*
  - ☒ regiunile și județele mai dezvoltate beneficiază de localizarea marilor întreprinderi, chiar dacă acestea au filiale și în alte zone.

Produsul intern brut nominal (în prețuri curente) a fost în anul 2015 cu 34% peste cel din anul 2010, iar veniturile bugetelor locale au crescut cu 40%.

MACROECONOMIE

Corelația dintre creșterea produsului intern brut și veniturile bugetare locale este ilustrată la modul general de ponderea acestora în produsul intern brut.

- % -

	2008	2010	2012	2015
Total economie	8,3	8,2	7,6	8,6
Regiunea Nord – Vest	9,0	8,9	8,6	10,4
Regiunea Centru	8,9	8,5	7,8	9,0
Regiunea Nord – Est	11,1	11,1	10,6	12,0
Regiunea Sud – Est	9,5	9,0	8,1	9,1
Regiunea Sud – Muntenia	8,9	8,3	8,0	9,7
Regiunea București – Ilfov	5,8	6,1	5,2	5,0
Regiunea Sud – Vest Oltenia	10,0	9,6	9,1	11,4
Regiunea Vest	7,5	7,5	7,8	8,6

Sursa: INS

Tabelul nr. 3 **Ponderea veniturilor bugetare locale în PIB-ul local**

Prin prisma acestui indicator pot fi evidențiate următoarele caracteristici generale manifestate după criza economică:

📌 **ponderea veniturilor bugetare locale în PIB-ul nominal este relativ constantă pe ansamblul economiei românești**, respectiv în jur de 8,5%, ceea ce ar putea releva faptul că majorarea acestora, în raport cu progresul economic zonal, este limitată; elasticitatea este scăzută și pentru că nivelul de trai nu a urmat în ultimii ani traiectoria creșterii economice, iar taxele din proprietate și din veniturile lucrătorilor individuali nu au urmat trendul de creștere economică;

📌 o a doua caracteristică semnificativă se referă la faptul că **regiunile cu o pondere ridicată a veniturilor locale în PIB au înregistrat după criză o îmbunătățire structurală majoră**, de peste un punct procentual, ceea ce pare că ar contrazice caracterul limitat al corelației venituri locale – creștere economică; regiunea Nord – Est și-a majorat ponderea veniturilor locale în PIB-ul regiunii de la 11,1% în anul 2008 la 12,0% în anul 2015, în condițiile în care în anul 2012 ponderea a fost de 10,6%;

📌 **regiunile dezvoltate au o pondere redusă a veniturilor locale în PIB**: regiunea Vest a avut în anul 2015 o pondere de 8,6% față de 7,5% în anul 2010 (cu circa un punct procentual sub media națională la nivelul anului 2010); regiunea București – Ilfov a avut în anul 2015 o pondere de 5%;

📌 **regiunile dezvoltate au făcut față mai ușor crizei economice**: regiunea București – Ilfov înregistra în anul 2010 o pondere a veniturilor locale în PIB de 6,1% față de 5,8% în anul 2008; regiunea Vest și-a menținut ponderea la 7,5%; veniturile bugetare locale din cele două regiuni reprezintă peste 25% din totalul veniturilor locale din economie; aceste regiuni sunt singurele care au un produs intern brut pe locuitor peste media națională.

Ca și în cazul activității economice, decalajele cu privire la corelația dintre dezvoltare și dinamica veniturilor bugetare **sunt mai pronunțate la nivel județean**. Evoluția la nivel județean, în perioada 2009-2015, arată o anumită decuplare a dinamicii veniturilor de dinamica produsului intern brut. În general, în județele cu creșteri mai mari a valorii nominale a PIB, progresul veniturilor locale a fost inferior, chiar cu ritmuri medii mai mici cu două puncte procentuale.

	Ritmuri medii 2009 – 2015	
	PIB	Venituri
Argeş (Regiunea Sud – Muntenia)	0,9	5,0
Gorj (Regiunea Sud – Vest Oltenia)	5,8	3,7
Mehedinţi (Regiunea Sud – Vest Oltenia)	1,6	7,1
Bihor (Regiunea Nord – Vest)	2,2	7,2
Bistriţa-Năsăud (Regiunea Nord – Vest)	2,8	9,3
Braşov (Regiunea Centru)	5,8	3,5
Mureş (Regiunea Centru)	4,7	2,6
Hunedoara (Regiunea Vest)	2,3	7,2

Sursa: INS

Tabelul nr. 4 **Decalaje teritoriale din punctul de vedere al corelaţiei bugete locale – creştere economică**

Una din explicaţii este dată de structura economică specifică fiecărui judeţ, corelat cu fiscalitatea diferită. Spre exemplu, în agricultură şi construcţii fiscalitatea este mult mai redusă decât în cazul industriei: veniturile din agricultură ale gospodăriilor nu sunt fiscalizate. De asemenea, în construcţii există un puternic sector informal, nefiscalizat.

O structurare a judeţelor după activităţile preponderente arată că judeţele industriale generează mai multe venituri pentru bugetele locale:

✎ Cele 8 judeţe industriale, cu o pondere mai mare de 30% a valorii adăugate brute din industrie în produsul intern brut generează circa 18% din veniturile bugetelor locale;

✎ În timp ce, cele 8 judeţe agricole, cu o pondere a valorii adăugate brute din agricultură în produsul intern brut mai mare de 10%, furnizează doar 11% din veniturile bugetelor locale.